

2 kirjekuoressa: Herr magister Carl. Ax. Gottlund. Kuopio.

Karesuando den 5:te martii 1839.

Värdaste Broder.

Genom Handelsman Govenius har jag i dessa dagar bekommit Ditt bref af den 20de Januari jämte 2^{ne} Exemplar af otava samt 2^{ne} andra Brochyrer, för hvilket allt jag till en början får aflägga min förbindligaste tacksägelse. Dernäst får jag uplysa eller ge till känna, att min Broder Petrus verkligen tillställt mig ett exemplar af Otava förut eller 1835, men som jag icke fann der, hvad jag egentligen väntat, nemligen en utveckling af finnarnes fordna mytologi och gudalära, så lemnade jag detta exemplar af Otava åt Fjellner, som var mera mohn om den än jag, och Fjellner säger sig nu hafva skickat pengar till Dig uti bref, men som förmodligen icke framkommit, alldenstund Du icke säger Dig hafva haft någon underrättelse från honom. Fjellner stackare är nu häröfver storligen bedröfvad, och vet icke huru han skall bete sig med den saken. Han säger sig nemligen hafva skickat 14 Rdr Banco, en utgift, som icke är så ringa heller för en fattig missionair från Lappmarken. Nu kan han icke naturligtvis behöfva mera än det exemplar, som han redan fått, och på det icke äfven jag må råka för samma missöde som Fjellner, så törs jag icke skicka pengar med Posten, utan om jag får hör^g, att Du finns i Kuopio äfven framdeles, skall jag anmoda Govenius att betala Dig pengarne på nästa Kuopio marknad, måhända torde jag innan dess äfven innan dess få det exemplaret förtyrett, så att pengarne kunna fås på en gång det explar, som Petrus lemnade, kan jag naturligtvis icke sedan jag lemnat det åt Fjellner.

(sivun 189
kopiassa oi-
kea reuna
epäselvä)

Din afhandling om Taciti omdöme öfver Finnarne, har jag med intresse genomögnat, och får i anledning deraf fästa Din uppmärksamhet på följande, som måhända för dig kan vara bekant. 1mo allt hvad finne heter kallas ännu i denna dag af norrmän och danskar för "Quener" hvaremot "finne" betydde hos Danskar och norrmän det samma som Lapp hos oss. Vi veta äfven att norrmännen hade *ganska* (?) tidigt tillfälle att komma i beröring med Lapparne, hvilka från uråldriga tiden bodt i Jämtland, hvarifrån de om sommaren måste göra sina flyttningar till fjelltrakterne omkring *Lynas*, hvarest norska konungarnes högsäte var beläget, derföre talar Sturleson om finnarne i Olof Haraldsson såsom om en ganska bekant sak. 2do Deremot kunde icke de gamla norrmännen få kunskap om de rätta finnarne /?/, på annat sätt än genom segling till Biarma-

2 jatk land, och genom berättelser från "Quænland" (finn men seglingen till "Biarmaland" tyckes icke hafva varit så vanlig före Thorer hunds tid, ty annars skulle han icke hafva behöft aflägga oss så omständlig berättelse om denna färd, såsom en märkvärdig, och för hofve ^{hjon} föga bekant sak. Vi veta äfven, att befolkningen i Finmarken består mest af "Sjö-finnar" (fiskar Lappar) hvilka noga skiljas från "Quæner" (finnar) om hvilkas inflyttning i Finmarken från äldre tider, man icke hafva något annat bevis, än "Quæanager" en fjord i Vest-finmarken, som af dem fått ~~xxxx~~ sitt namn, som redan i den tid, då "anger" betydde det samma som fjord. af detta allt drager jag den slutsats, att de fleste norske danske och Isländske författare icke mena annat än Lappar då de tala om finnarne, men deremot hafva de kallat finnarne för Quæner.

3^{tio}. Det förundras mig, att Du under din lärda deduction om finnarne icke alls antydtt tiden, huru och när Lapparna skilt sig från finnarne, enär Du likväl tyckes med många andra antaga, att de fordom utgjort en nation. af de många minnes märken, som ännu finnes efter Lapparne i Finland, kan Du väl icke draga ännan slutsats än att, Lapparne fordomdags innehafvt en stor del af finland, hvadan också Finnarne äro de första, som gifvit Lapparne Lappnamnet (Lappalainen), hvilken Lappalainen, som Du väl vet, var till och med samtidig med väinämöinen, alltså hafva finnarne från uråldriga tider haft kunskap om Lapparne, och namnet Lapp hafva Svenskarne i sednare tider lånat från finnarne. Nu vet man af Lappska traditioner, att Lapparne stått i ett ganska fiendligt förhållande till de flesta finska stamm^{er}. först förföljdes Lapparne af Tjuder, och Lapparne veta ännu i dag ganska bestämt, att deras förfäder bodde i Jordkulor, då deras fiender Tjuderne förföljde dem. Dessa jordkulor finnas i alla Lappmarker, och likna nu igenfallna groper. Dernäst voro karelarne (karjel) deras värsta fiender, efter hvilka äfven säkra minnesmärken finnas. De omtala äfven att karelarnes ströftåg sträckte sig ända till norska kusten, men alldrig har jag hört nämnas, att karelerne skulle hafva bosatt sig hvarken i Lappmarken eller finmarken. Emellertid tyckas dessa karelarnes ströftåg hafva upphört, sedan en annan finsk stam kainulat, kainolaiset, eller de egentlige quænerne bosatt sig i norra finnland. Tiden för denna Epoch kan jag icke bestämma, utan må Hrr /?/ Finnar bättre kunna afgöra den saken. Ordet kainulats har väl ingen god bemärkelse i Lapparnes historia, likväl omtalas icke, att de blifvit fiendligt handterade af kainulats, som i Lappska betyder en som handterar rep, och torde antyda, att kainulats egentligen varit

2 jatk

fiskare. 4to af allt detta vill jag draga den slutsats, att om Lappar och finnar fordom utgjort en nation, så har det varit i en ganska aflägsnen forntid. Om nu icke kan nekas att Lapparne fordom innehaft hela Finland, hvarifrån de blifvit småningom fördrifna först af Tjuder och kareler, sedan af kainolaiset och Suomalaiset, så återstår endast att bestämma tiden för de särskilta finska stammarnes invandringar, hvilket naturligtvis tillhör finnska författare. Om nu vid denna undersökning kan bevisas, att finnarne verkligen innehaft Finland redan i Taciti tid, så kan ändå den beskrifning han ger öfver ^{finna(?)} Finni, likväl passa på Lapparne. Så till ^{exempel} ~~sexan~~ /?/ omtala Lapparne bestämt, att så väl Tjuderne, som karelarne hade pilar af jern, men deremot hade Lapparne sjelfva en lom näbb till pil. Lom näbben (^{fastad} ~~fastad~~ /?/ ^{Ålumbi} septentrionalis) var som sagt är ~~fastad~~ /?/ på ändan af pilen, och utgjorde sjelfva udden af pilen, monne icke detta var de "ossa exasperata" som omtalas af Dina citerade författare? Till upplyning af ett annat citat, "victui herba" får jag äfven nämna, att Lapparne nu i denna dag lefva till hälften af gräs om sommaren. Du har förmodligen hört, att lapparne äta angelicke stjelkar, råa, och att de dessutom blanda sin mjölk till hälften med blomhufvuden af samnia angelicka samt med blad af Rumex acetosa. Dessutom äta Lapparne äfven stjelkar af Sonchus alpinus, samt blad af Epilobium angustifolium, hvilka blandas med rehn mjölken. Fiskar lappar eller Söfinnarne på norska kusten äta äfven allmänt blad af Cochleona, hvilken anses såsom ett radical medel mot Skörbjugg. af detta allt kan Du finna att "victui herba" passar mera på lappar än på finnar. blir det åter fråga om Trolleri, så må Du tro, att Lapparne i den saken hafva varit och äro kanske ännu bättre mästare än finnarne.

5to utan att egentligen fästa något afseende på dit resonemang om Piteas "Thule" får jag nämna för dig i förtroende, hvad ingen författare ännu vetat, att nämligen en By vid namn Thule, finns ännu i denna dag i Ostfinmarken nära utloppet af Tana Elf, och att de "ova avium palustris" som i dina citat anföras såsom en hufvudsaklig näring för Thules inbyggare, ännu i denna dag ^{ut} ~~äro~~ en icke obetydlig binäring för finmarkens inbyggare; Det ger nämligen många holmar, som äro alldeles fullvärpta med ägg af åtskilliga Sjöfogel arter; af dessa holmar äro en del fridlysta och kallas på norrska eggver, hvarifrån hämtas en otalig mängd af ägg, samt den finaste Eiderdun, som nu för tiden utgör en del amtans inkomster. Detta oaktadt anser jag icke för alldeles säkert, att de gamlas Thule verkligen var Finmarken.

6to Nu kommer jag till en annan omständighet, som också till en

2 jatk

del kan intressera dig. Du torde kanske hafva sett af Tidningarne, att jag varit som en lots genom Lappmarken åt den ryktbara franska Expeditionen, om hvilken man kan säga. parturiunt montes, nascitur ridiculus mus. Ty Fransmännens forskningar tycktes för det mästa bestå i ätande, drickande och pratande, så att de egentliga vetenskapsmännen från Kjöbenhavn, Christiania, Lund och Upsala, som måste stå under fransmännens kommando voro ganska missnöida med hela färden. Under vägen öfver fjellryggen från Alten till Karesuando kom jag att berätta några Lappsaka historier om stallo, hvilka i vissa afseenden likna romaner, och dessa historier hade sådant behag i Fransmännens öron, att jag icke fick någon fred för dem, förrän jag måste lofva, att skrifva en lappske mythologie, som kommer att inflätas i deras utkommande stora opus, hvilket på förhand är beräknadt att kosta mellan 700 a 900 francs. Ehuruväl jag dertill äger en hel hop materialier, saknas dock mycket, som i brist af Bibliotheker icke kan af mig fullkomligen utredas. Jag hade föreställt mig, att finnarne som hafva mycket annat gemensamt med Lapparne, äfven borde hafva sin mythologie temmeligen lik Lapparnes, men i det lilla, som jag sett hos Ganander, m. fl. finns det icke mycken upplysning att hämta. Du som förmodligen är invigd i de gamla finnarnes hemligheter, kunde utan tvifvel gå mig till handa med viktiga uplysningar. Såsom till ex. huru vida finnarne i hedendomen varit öfvertygade om Själens odödlighet, om straff och belöning i en annan verld; hvilka gudomligheter de antagligen dyrkat, med hvilka offer de velat försona de förtörnade gudarne o.s.v. Jag har länge väntat, att finnarne, som dessa tider börjat samla alla gamla minnesmärken efter sina förfäder, skulle snart blifva färdiga med en critiskt bearbetad mythologi, men antingen lita de allt för mycket på hvarandra, eller också vilja de icke uppenbara sina hemligheter. En magister Castrén, som reste i sommar ända till muonioniska och Kittilä för att samla runoja och gamla besvärjelse formler, sade mig, att man först ville hafva en Lappske mythologi, för att jämföra med den finska. Detta svåra hvärf, har jag visserligen måst lofva åt Fransmännen, men jag känner allt för mycket saknaden af biblioteker, hvarest man borde få jämföra de äldre så väl norska som Svenska författares uppgifter.

7^{timo} intet vidare har jag att förtälja från Lappmarken. min familj ökar sig nog ymnigt. Jag har nu 7 lefvande och 2 döda Barn, så att Karesuando med 300 Rdr Banco inkomster, vill näppe-ligen förslå för så många munnar. Botanisterne ligga årligen öfver mig, och för att i någon mätto tillfreds ställa dem, går mesta tiden af Somrarne förlorad med excursioner till fjellen och

2 jatk

norrnska kusten. Ett Botanico-fysiologiskt arbete kalladt loca parallela plantorum har nu ändteligen blifvit tryckt i Upsala, hvilket jag hade skrifvit redan 1832. För fransmännens räkning kommer äfven några Botaniska anmärkningar att skrivas af mig, jämte en afhandling om klimatet i Norden grundad på 10 års meteorologiska observationer, men som Du icke är Botanist eller naturforskare, så torde dessa arbeten föga intressera Dig. Om magister Castren och Virsen träffas, så var god och hälsa dem äfven som unga Zahlberg, och bed dem skicka mig några rara finska växter ~~jag meddelat dem~~, hvartill de på sätt och vis äro förbundne, för de lappska växter jag meddelat dem. Om det icke förefaller dig allt för besvärligt, så var god skrif mig till, på det jag må få veta om Du är nöjd att vänta med betalningen för Otava, till nästa Kuopio marknad, eller om Du vill ge anvisning på någon i Torneå, att taga emot pengarne. med önskan, att Din ansökning till lektoratet måtte lyckas, framlefver Din

redelige vänn och tjenare

L. L. Læstadius.